

S. Z.

Posiedzenie naukowe Zespołu Historii Nauki XIX wieku

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 18/3, 616-617

1973

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

**Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.**

tody wskazała m.in. na preferowanie przez Łojkę źródeł aktowych, a nie narracyjnych, wyróżnienie stopni wiarygodności źródeł i chronologii faktów oraz stosowania komparatystyki. Te wszystkie elementy nadają — według autora referatu — bardzo wysoką rangę warsztatowi historycznemu Łojki. Na uwagę zasługuje też odwoływanie się przez tego uczonego do źródeł drukowanych, w których czytelnik polski i obcy mógł sprawdzić wiarygodność wywodów.

W dalszym ciągu referatu omówione zostały poszczególne prace, w których argument z historii odgrywał zasadniczą rolę, tj. te, które zebrane zostały w *Zbiornym deklaratywnym* oraz *Wywód* przeciw Fryderykowi II. W zakończeniu referatu dokonał autor podsumowania i przedstawił znaczenie prac Łojki dla kraju i zagranicy, wskazał też na jego miejsce w dziejach polskiej nauki historycznej. Przebadanie przez doc. Grabskiego drukowanych prac Łojki wskazuje, że poglądy syntetyczne tego uczonego dotyczyły raczej pewnych okresów i zagadnień niż całości dziejów Polski. Można przypuszczać, że Łojko był raczej zwolennikiem teorii swoistości rozwoju Polski. Poglądy jego na przeszłość Rzeczypospolitej umieścił referent w kręgu tradycyjnych sarmackich wyobrażeń historycznych, natomiast zapatrywania uczonego na historię jako naukę ocenił bardzo wysoko, nazywając je prekursorskimi. Doc. Grabski podkreślił, że z wielkim uznaniem o polskim polemście wyrażał się także Joachim Lelewel.

W dyskusji doc. I. Stasiewicz-Jasiukowa wskazała *Wymowę i poezję* Grzegorza Piramowicza, w której znajdują się pewne fragmenty, poświęcone polskimi ocenom roli Austrii w rozbiórce Polski.

Doc. H. Madurowicz poinformowała obszernie o wynikach swych długoletnich badań nad Łojką jako historykiem gospodarczym. Owocem ich było przestudiowanie i uporządkowanie olbrzymiej spuścizny rękopiśmiennej Łojki. Pozwoliło to określić warsztat historyczny tego polemisty. Rezultatem przeprowadzonych prac są: biogram w *Polskim Słowniku Biograficznym* i artykuł z bibliografią dzieł Łojki w *Szkicach lignickich*, które się wkrótce ukążą. Doc. Madurowicz wysunęła propozycję, aby zbadać autorstwo różnych dzieł przypisywanych Łojce i zidentyfikować oraz ustalić prace zbiorowe, bezimienne itp. Bez tego nie można bowiem podejmować dalszych badań, gdyż wiadomo, jak często mylnie przypisywane są Łojce różne prace. Dyskutatka podkreśliła konieczność przyjęcia metody krytycznej nie tylko w odniesieniu do prac historycznych, lecz także i politycznych. Wskazała też na świetną znajomość u Łojki historiografii i zwróciła uwagę na jego autorstwo pewnych artykułów w „Monitorze”. W dyskusji zabierali także głos doc. S. Grzybowski i dr J. Dybiec.

Julian Dybiec

POSIEDZENIE NAUKOWE ZESPOŁU HISTORII NAUKI XIX WIEKU

Na posiedzeniu Zespołu Historii Nauki XIX wieku, które odbyło się 28 marca 1973 r., mgr Stefan Zamecki wygłosił referat *Początki Szkoły Lwowsko-Warszawskiej*. Referat poświęcony był zagadnieniom terminologicznym i metodologicznym przygotowywanej przez referenta rozprawy doktorskiej na temat *Koncepcja nauki w Szkole Lwowsko-Warszawskiej*. Dotyczyły one m.in. pojmowania terminu „szkoła lwowsko-warszawska”, sytuacji panującej w środowiskach filozoficznych Lwowa i Warszawy w okresie kształtowania się tej szkoły (1895—1918), przemian instytucjonalnych i kadrowych tych środowisk i wreszcie ogólnej charakterystyki samej Szkoły Lwowsko-Warszawskiej. Najobszerniejsza część referatu dotyczyła sytuacji

panującej na przełomie XIX i XX w. w środowiskach naukowych Lwowa i Warszawy. Referent wykorzystał tu ustalenia H. Struvego, W. Tatarkiewicza, T. Kotarbińskiego, T. Czeżowskiego, R. Ingardena, I. Dąbskiej, S. Łuszczewskiej-Romahnowej, H. Skolimowskiego, Z. Jordana i in.

W dyskusji wzięli kolejno udział: prof. E. Geblewicz, dr J. Skarbak, mgr A. Biernacki, prof. M. H. Serejski, mgr W. Grębecka, mgr W. Osińska i dr W. Rolbiecki.

S. Z.

*

W roku 1973 Zespół odbył ponadto trzy inne posiedzenia, na których wygłoszono następujące referaty: prof. M. H. Serejski — *Naród i państwo w polskiej myśli historycznej okresu porozbiorowego* (24 stycznia); prof. E. Geblewicz — *Wpływ ogólnych prądów umysłowych na rozwój nauki w drugiej połowie XIX wieku* (7 marca); mgr T. Długocka — *Recepcja ewolucjonizmu w polskiej myśli naukowej drugiej połowy XIX wieku* (11 kwietnia).

POSIEDZENIA KONWERSATORIUM NAUKOZNAWCZEGO

W dniu 15 listopada 1972 r. odbyło się kolejne posiedzenie Konwersatorium Naukoznawczego z referatem doc. dr Stefana Ziemińskiego na temat *Powstania i rozwoju nauki o czasie*. Dyscyplinie tej nadaje się różne określenia i nazwy: chronometria (L. Syngé), temporologia (W. Voisé), chronozofia (J. T. Fazer). Syngé proponował wyodrębnienie nowej nauki, która zajmowałaby się pojęciem czasu, tak jak geometria przestrzeni. W. Voisé interesował się głównie stosunkiem czasu do historii i filozofii nauki, jego zdaniem, „rozwiązanie problemu czasu wymaga kooperacji pracy matematyków, fizyków, astronomów, psychologów, znawców teorii pomiaru”. Według oceny prelegenta na obszerniejsze omówienie zasługują prace i studia nad teorią czasu prowadzone przez J. T. Fazera (*Interdisciplinary Study of Time* i *Study of Time* 1972), który określa, że „celem chronozofii jest stworzenie teorii czasu na podstawie międzydyscyplinarnych studiów nad naturą czasu przez konfrontację różnych stanowisk humanistyki, nauk przyrodniczych i matematycznych, a w szczególności studiów epistemologicznych”.

Niezależnie od zainteresowań badawczych uczonych różnych specjalności, zagadnienie czasu fascynuje również filozofów i literatów (m.in. M. Jastrun, T. Mann). W piśmiennictwie polskim motyw filozoficznej i psychologicznej refleksji nad czasem jest obecnie coraz częściej spotykany zarówno w publicystyce, jak i w poważniejszych opracowaniach monograficznych. Jednym z ciekawszych jest studium filozoficzne R. Ingardena *Człowiek i czas*, w którym autor zaprezentował podstawowe „typy” przeżywania czasu na tle trwałości i zmienności jaźni ludzkiej, łącząc je z zagadnieniem antropologii filozoficznej. Należy także odnotować istotny wkład logików do nauki o rozwoju w czasie i wyodrębnienie przez nich badań nad logiką czasu (*tense logic*). Zagadnienie to, mające swoje tradycje już w logice średniowiecza, rozwinęło się intensywnie w XX w. głównie dzięki badaniom N. Priora.

Dotychczas problemem rozwoju w czasie zajmowały się w pewnej izolacji nauki szczegółowe: historyczne, społeczne, przyrodnicze i techniczne, nowa płaszczyzna tego typu badań postuluje ścisłą integrację. Coraz bardziej zarysowuje się potrzeba porównawczych prac syntetyzujących dzieje wielkich cywilizacji i kultur świata oraz integracji badań chronologicznych w dziedzinie całej humanistyki. W wyniku tych prac nastąpi szybciej zharmonizowanie koncepcji humanistycznych postępu